**EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY,
SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES**

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN [2618-1282](#) (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Альбіна Андріївна Комліченко

Аспірантка кафедри політології,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49000, Україна
Email: albina.nazarenko@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6357-7056>

Albina Komlichenko

Postgraduate Student,
Political Science Department,
Oles Honchar Dnipro National University
Gagarina Ave., 72, Dnipro, 49000, Ukraine

УДК 327

**ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕГІОН
В ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ КНР**

Received 25 February 2020; revised 22 March 2020; accepted 17 April 2020

DOI: 10.15421/342019

Анотація

Стаття присвячена аналізу зовнішньополітичної стратегії КНР щодо країн Південно-Східної Азії. Проаналізовано основні виміри зовнішньої політики КНР в регіоні Південно-Східної Азії. Наголошується на важливості морських комунікацій регіону для безпеки КНР в цілому. По мірі потужного економічного зростання КНР, щоб стати великою торговою державою з постійно зростаючим попитом на нафту, що імпортується і природний газ, а також з більшою частиною імпорту енергоносіїв транзитом через Малаккську протоку, безпека Південно-Східної Азії на морських комунікаціях має вирішальне значення для безпеки КНР. Підкреслено, що забезпечення безпечного буфера по периметру своїх кордонів є для Пекіна однією з першочергових цілей.

Мета дослідження – проаналізувати важливість Південно-Східної Азії як стратегічного регіону зовнішньополітичної стратегії КНР в контексті дослідження перспектив розвитку відносин між країнами та їх впливу на китайсько-американську взаємодію.

Доводиться, що одним з основних чинників зацікавленості КНР в регіоні є створення сприятливих економічних умов для розвитку країни в довгостроковій перспективі. Визначено, що основними інструментами інституціоналізації відносин між країнами АСЕАН та КНР є практична реалізація зон вільної торгівлі та спільне впровадження регіональних проектів співробітництва.

Доведено важливість побудови стабільної двосторонньої співпраці в контексті реалізації Пекіном геоекономічної ініціативи «Один пояс, один шлях». Даний проект передбачає укладення двосторонніх меморандумів про співробітництво з державами, розташованими на транспортних євразійських маршрутах.

Оцінено вплив американо-китайського суперництва на регіональну трансфігурацію сил в Південно-Східній Азії. Підкреслена стратегічна зацікавленість США в регіоні через те, що постійною складовою зовнішньої політики Америки було недопущення того, щоб інша держава могла домінувати в регіоні.

З'ясовано, що Пекін стурбований потенційною дестабілізацією поблизу своїх кордонів. Ось чому основною метою південно-східного напрямку китайської стратегії стає не стільки одноосібне володіння енергоресурсами Південно-Китайського моря, скільки забезпечення політичної та економічної безпеки, необхідної для довгострокового сталого розвитку.

Ключові слова: *КНР, країни Південно-Східної Азії, США, стратегія КНР стосовно регіону Південно-Східна Азія, безпека морських комунікацій.*

Southeast Asia as a strategic region in China's foreign policy

Abstract

The article is devoted to the analysis of the People's Republic of China (PRC) foreign policy on Southeast Asia. The main dimensions of China's foreign policy in the region of Southeast Asia are analyzed. The importance of maritime communications in the region for the security of PRC as a whole is emphasized. Because of China's strong economic growth and its willing to become a large trading nation with ever-increasing demand for imported oil and natural gas, as well as much of its imports through the Malacca Strait, security of Southeast

Asia for maritime communications is crucial for China. It is emphasized that providing a secure buffer around the perimeter of its borders is one of Beijing's primary goals.

The purpose of the article is to analyze the importance of Southeast Asia as a strategic region of China's foreign policy in the context of exploring the prospects for developing relations between countries and their impact on Sino-American interaction.

It is argued that one of the major factors in China's interest in the region is the creation of favorable economic conditions for the country's long-term development. It is determined that the main instruments of institutionalization of relations between ASEAN countries and PRC are practical implementation of free trade zones and joint implementation of regional cooperation projects.

The importance of building stable bilateral cooperation in the context of Beijing's implementation of the geo-economic initiative named One Belt, One Road has been proved. This project envisages the conclusion of bilateral memorandums of cooperation with the countries located on the Eurasian transport routes.

The impact of US-Chinese rivalry on the regional transformation of forces in Southeast Asia is evaluated. The strategic interest of the USA in the region is emphasized because a permanent component of America's foreign policy was to prevent another state from dominating the region.

To sum up, it is revealed that Beijing is concerned about potential destabilization near its borders. That is why the main goal of the southeast direction of the Chinese strategy is not only the sole possession of the South China Sea's energy resources but the political and economic security needed for long-term sustainable development.

Key words: *PRC, countries of Southeast Asia, United States of America, China's strategy for the region of Southeast Asia, maritime security.*

Юго-Восточная Азия как стратегический регион во внешнеполитической стратегии КНР

Аннотация

Статья посвящена анализу внешнеполитической стратегии КНР в отношении стран Юго-Восточной Азии. Проанализированы основные измерения внешней политики КНР в регионе Юго-Восточной Азии. Отмечается важность морских коммуникаций региона для безопасности КНР в целом. По мере мощного экономического роста КНР, чтобы стать большой торговой державой с постоянно растущим спросом на импортируемую нефть и природный газ, а также с большей частью импорта энергоносителей транзитом через Малаккский пролив, безопасность Юго-Восточной Азии на морских коммуникациях имеет решающее значение для безопасности КНР. Подчеркнуто, что обеспечение безопасного буфера по периметру своих границ является для Пекина одним из первоочередных целей.

Цель исследования - проанализировать важность Юго-Восточной Азии в качестве стратегического региона внешнеполитической стратегии КНР в контексте исследования перспектив развития отношений между странами и их влияния на китайско-американское взаимодействие.

Доказывается, что одним из основных факторов заинтересованности КНР в регионе является создание благоприятных экономических условий для развития страны в долгосрочной перспективе. Определено, что основными инструментами институционализации отношений между странами АСЕАН и КНР является практическая реализация зон свободной торговли и совместное внедрение региональных проектов сотрудничества.

Доказана важность построения стабильного двустороннего сотрудничества в контексте реализации Пекином геоэкономической инициативы «Один пояс, один путь». Данный проект предусматривает заключение двусторонних меморандумов о сотрудничестве с государствами, расположенными на транспортных евразийских маршрутах.

Оценено влияние американо-китайского соперничества на региональную трансфигурацию сил в Юго-Восточной Азии. Подчеркнута стратегическая заинтересованность США в регионе из-за того, что постоянной составляющей внешней политики Америки было недопущение того, чтобы другое государство могло доминировать в регионе.

Выяснено, что Пекин обеспокоен потенциальной дестабилизацией вблизи своих границ. Вот почему основной целью юго-восточного направления китайской стратегии становится не столько единоличное владение энергоресурсами Южно-Китайского моря, сколько обеспечение политической и экономической безопасности, необходимой для долгосрочного устойчивого развития.

Ключевые слова: *КНР, страны Юго-Восточной Азии, США, стратегия КНР в отношении региона Юго-Восточная Азия, безопасность морских коммуникаций.*

Постановка проблеми.

Сучасна зовнішня політика Китайської Народної Республіки (КНР) має глобальний порядок денний. Пекін нарощує свою присутність в Африці, розвиває співробітництво з латиноамериканськими партнерами, поглиблює зв'язки з Європою, активно позиціонує себе в Азії. Проте, ближнє зарубіжжя залишається в числі першорядних китайських пріоритетів. Південно-Східна Азія історично перебувала в сфері інтересів Китаю. Південно-Східна Азія (ПСА) - один з найважливіших субрегіонів світу, в якому розташовані такі країни, як Бруней, Східний Тимор, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Таїланд і Філіппіни. Тривалий час в минулому народи цього регіону були підпорядковані китайському пануванню в рамках васально-сюзеренних взаємин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасному науковому дискурсі велика увага приділяється детальному аналізу зовнішньополітичної стратегії КНР ХХІ століття, що зумовлено безпрецедентно стрімким виходом країни на міжнародну арену в якості претендента на роль глобального лідера. Тема зовнішньополітичної взаємодії КНР з країнами Південно-Східної Азії розробляється багатьма закордонними дослідниками. Теоретичним фундаментом даного дослідження стало ґрунтовне осмислення праць вчених, які займаються вивченням південно-східного регіону Азії, його міжнародного значення, розвитку зовнішньополітичної та економічної інтеграції між КНР та країнами Південно-Східної Азії. Серед яких праці Мазиріна В. про торгово-економічні відносини між КНР та країнами АСЕАН [Мазирин 2010], Мартинової Є. про висвітлення важливості Південно-Східної Азії для КНР з політичної точки зору [Мартинова 2013]. Mingjiang Li у своїй статті аналізував безпековий вимір Південно-Східної Азії [Mingjiang 2014]. До уваги були взяті також дослідження проблематики взаємодії КНР та США в регіоні Південно-Східної Азії, зокрема праці Ming-Te Hung, Tai-Ting Liu Tony [Ming-Te & Tai-Ting 2011], Кокарева К., Губіна А., Румянцева Є. [Кокарев & Губин & Румянцев 2018].

Мета дослідження – проаналізувати важливість Південно-Східної Азії як стратегічного регіону зовнішньополітичної стратегії КНР в контексті дослідження перспектив розвитку відносин між країнами та їх впливу на китайсько-американську взаємодію.

Виклад основного матеріалу.

Розвиток стабільних відносин в сфері безпеки зі своїми сусідами є основною відправною точкою китайської політики; мати мирне і стабільне регіональне середовище є ключовим аспектом китайської стратегії безпеки. Що стосується Південно-Східної Азії, то політика КНР вибудовується навколо наступних стратегічних цілей: 1) зменшити великий вплив інших акторів в регіоні, особливо США; 2) створити стратегічну буферну зону через дружню державу(и) в регіоні; 3) захистити територію КНР в Південно-Китайському морі (ПКМ). Більше того, по мірі потужного економічного зростання КНР, щоб стати великою торговою державою з постійно зростаючим попитом на нафту, що імпортується і природний газ, а також з більшою частиною імпорту енергоносіїв транзитом через Малакську протоку, безпека Південно-Східної Азії на морських комунікаціях має вирішальне значення для безпеки КНР в цілому.

Забезпечення безпечного і підконтрольного буфера по периметру своїх кордонів, поясів стабільності і спільного процвітання, що перегукується з традиційною імперською китайською моделлю світосприйняття як співіснування «серединної держави» з «підданим» оточенням, є серцевиною китайської зовнішньої політики. Інтерес КНР до регіону обумовлений і необхідністю створення сприятливих умов для планомірного економічного розвитку в довгостроковій перспективі. Примітно, що Китай першим з числа активних діалогових держав домігся встановлення стратегічного партнерства з АСЕАН (членами АСЕАН - Асоціації держав Південно-Східної Азії, створеної в 1967 році - в даний час є

Бруней, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни) в 2003 р. і в 2013 р. КНР і Асоціація урочисто відзначили його 10-річну річницю. Як зазначив прем'єр Держради КНР Лі Кецянь у своєму інтерв'ю засобам масової інформації з асеановськими державами, встановлення глобального стратегічного партнерства з організацією, яка об'єднує кілька країн, - перший подібний крок у зовнішньополітичній хроніці Китаю і свідчить про ступінь важливості цього вектора в дипломатичному порядку денному Пекіна [Premier Li Keqiang Gives Joint Written Interview 2013].

Слідуючи принципам гармонійного світогляду, Китай почав проводити імплементацію політики добросусідства по відношенню до оточуючих його регіонів. КНР дотримується «п'яти принципів мирного співіснування» в якості свого фундаментального принципу політики, направленої на формування мирного міжнародного співіснування. Керуючись «п'ятьма принципами регіонального співробітництва» і консенсусним прийняттям рішень, Китай почав вирішувати історичні проблеми в Південно-Східній Азії шляхом переговорів. Зростання впливу Китаю в Південно-Східній Азії можна спостерігати в політико-економічних досягненнях в контексті побудови двосторонніх відносин.

Потрібно звернути увагу також на діалоговий формат «АСЕАН + 3», який об'єднує досить успішне угруповання АСЕАН і три провідні азіатські економіки - Японію, Республіку Корею і КНР. Більшість дослідників сходяться на думці, що в Східній Азії до кінця ХХ в. склалися три «центри тяжіння» - Японія, Китай і країни АСЕАН. В якості передісторії слід відзначити, що до другої половини 1990-х рр. питання про створення східно-азіатського економічного об'єднання практично не піднімалось. Багато в чому це було обумовлено істотними перешкодами на шляху інтеграційних процесів, серед яких не тільки значна різниця в рівнях економічного розвитку, а й досить напружені політичні відносини. Співпраця за формулою «АСЕАН + 3» фактично почалася з 1997 року, коли вибухнула азіатська фінансова криза. Саме економічна криза

послужила поштовхом для переходу взаємодії АСЕАН і її північних сусідів на якісно новий рівень [Мартынова 2013: 82].

З точки зору зовнішніх відносин, Китай поліпшив свої відносини з державами Південно-Східної Азії шляхом створення різносторонніх форм співробітництва і установки на вирішення прикордонних суперечок через переговорні процеси. Поява китайського міністра закордонних справ Цянь Цічень на зустрічі міністрів зовнішніх справ АСЕАН в 1991 році є першим офіційним контактом між Китаєм і АСЕАН. Китай виступив в якості консультуючого партнера Регіонального форуму АСЕАН в 1994 році і наступного року вже став партнером в діалоговому режимі.

В даний час Японія і Китай ведуть активну боротьбу за залучення країн АСЕАН в орбіту свого впливу і всіляко прагнуть завоювати їхню прихильність. У жовтні 2000 році Китай вперше висунув пропозицію про створення зони вільної торгівлі АСЕАН - Китай (ЗВТ) [Мартынова 2013: 84]. Відповідно до намічених планів ЗВТ «АСЕАН - Китай» почала функціонувати 1 січня 2010 р. З економічної точки зору створення ЗВТ поки що більше відповідає інтересам ПСА, ніж Китаю. По-перше, це відкриває для товарів цих країн величезний китайський ринок. По-друге, китайська держава гарантує своїм приватним інвесторам повернення капіталів, вкладених в країни Південно-Східної Азії, в разі виникнення будь-яких форс-мажорних обставин. Тим самим частина прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що надходять безпосередньо в Китай, може непрямим шляхом переміститися в країни АСЕАН, що також буде сприяти їх економічній стабільності в разі чергового відтоку західних капіталів. До того ж подібна політика здатна істотно послабити конкуренцію Китаю і країн АСЕАН за залучення ПІІ. Проте, серед деяких учених, зокрема серед індонезійських економістів, поширена думка про те, що в майбутньому дешеві китайські товари, що наповнили ринки АСЕАН, цілком можуть знищити національну промисловість. Співпраця країн АСЕАН з Китаєм в деякій мірі є парадоксальним, так як їх конкуренція на експортних ринках значно перевищує

конкуренцію між японськими і китайськими товарами. «Більше 80% товарів, вироблених в Індонезії, безпосередньо конкурують з китайськими товарами на ринку США. У той же час експортний потенціал Японії і Китаю за багатьма пунктами є взаємодоповнюючим, що цілком влаштовує обидві держави», - пише Ямадзава Іппей [Yamazawa & Kinoshita & Kwan 2007: 86].

У 2003 році АСЕАН і Китай створили програму «стратегічного партнерства заради миру і процвітання» і домовилися спільно проводити проекти в політичних, соціальних, безпекових та регіональних формах співробітництва. У саміті АСЕАН-Китай 2004 року, обидві сторони домовилися про затвердження плану дій щодо здійснення спільної декларації про стратегічне партнерство [Ming-Te & Tai-Ting 2011: 101].

Відносини Китаю з членами Асоціації держав Південно-Східної Азії залишаються стабільними і двостороння співпраця, скоріше за все, буде поглиблюватись і надалі. Китай, ймовірно, буде прискорювати реалізацію стратегії «Один пояс, один шлях» (ОПОШ), яка неминуче вимагатиме безпосередньої співпраці з країнами АСЕАН. Геоекономічна ініціатива КНР «Один пояс - один шлях» об'єднує проекти «Економічний пояс Шовкового шляху» і «Морський шовковий шлях XXI століття», висунуті у вересні 2013 року керівництвом КНР. Вона передбачає укладення двосторонніх меморандумів про співробітництво з державами, розташованими на транспортних євразійських маршрутах, уздовж яких вибудовуватимуться економічні коридори розвитку. В той же час, Китай налаштований стримувати погіршення суперечок в Південно-Китайському морі.

В економічній сфері в листопаді 2015 р. була підписана оновлена версія Угоди про вільну торгівлю між АСЕАН і Китаєм. Проте, переговори щодо Регіонального всеосяжного економічного партнерства, яке включає в себе членів АСЕАН і партнерів регіональної Зони вільної торгівлі, вимагають певного доопрацювання угоди, так як деякі країни, як Індія, не бажають повністю відкрити внутрішні ринки. Крім того, відсутність двосторонніх

економічних угод про вільну торгівлю формату Китай-Японія, Південна Корея-Японія та Індія-Австралія також створюють певну перешкоду. В цілому, однак, покращувались відносини між Китаєм і країнами Південно-Східної Азії в 2016 році, з одночасним поглибленням економічного і культурного співробітництва між Китаєм і АСЕАН.

В 2016 р. відбувались спільні військові навчання між Китаєм і Малайзією, розширилось багатостороннє співробітництво в галузі безпеки. Але, спалахи напруженості в Південно-Китайському морі, як і раніше, мали місце і в 2016 році, але не так інтенсивно, як у 2015 році.

Проголошений як знаменний документ між АСЕАН і Китаєм в 2002 році Декларація про поведінку сторін у Південно-Китайському морі - Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea (DOC) не виконав свою місію у створенні більшої довіри між державами для запобігання ескалації суперечки. Декларація просто відігравала роль нав'язування моральних обмежень на конкретні сторони. Проте можна сказати, що Декларація стала опорною точкою для подальших переговорів по створенню формального Кодексу поведінки - Code of conduct (COC). 15 вересня 2013 р. в Сучжоу була скликана перша нарада вищих посадових осіб Китаю і АСЕАН з питань Кодексу поведінки (COC). Всі сторони погодилися розпочати процес створення COC на принципах дотримання консенсусу [Mingjiang 2014].

Основною причиною регіональної напруженості в 2016 році було питання свободи судноплавства в ПКМ (Freedom of Navigation Operations - FONOPs), ініційоване Сполученими Штатами. Сполучені Штати продовжили виконувати спостерігальні операції в Південно-Китайському морі, особливо в першій половині 2016 р., що призвело до напруження американо-китайських відносин і викликало подальші дебати з питання правового статусу територій в спірних водах. Чи належать ці райони до територіального моря, виключної економічної зони (ВЕЗ) або ж це міжнародні води? В свою чергу, Китай може зреагувати на подібні дії США, які КНР розглядає як безпо-

середня ескалація подій, більш жорстокіше.

Питання Південно-Китайського моря розвивається трирівнево: баланс між великими державами, головним чином між Китаєм і Сполученими Штатами; відносини між Китаєм і АСЕАН в цілому; і суперечки між Китаєм і держави АСЕАН. В даний час, центральне місце в суперечці займають Сполучені Штати. Це вказує на те, що США змінили свою позицію у відношенні питання територіальної приналежності островів Південно-Китайського моря, від позиції невтручання до захисту інтересів держав АСЕАН. Починаючи з 2015 року Сполучені Штати намагаються отримати від Китаю офіційні заяви щодо своїх претензій в Південно-Китайському морі шляхом проведення кампаній стосовно свободи судноплавства (FONOPs) [Li & Yanzhuo 2016].

Стрімке зростання китайської економіки сприймається досить неоднозначно. «Економічне зростання КНР справляє на сусідів двоякий ефект. Він притягує їх, потенційно гарантуючи економічний підйом, і в той же час викликає побоювання в тому плані, що азіатський «дракон», набираючи силу, здатний економічно поглинути близькі до нього райони Південно-Східної Азії» [Мазырин 2010: 166]. Можливо, політичні еліти АСЕАН, реально оцінюючи можливості Китаю, бояться не тільки конфронтації з могутнім сусідом, але навіть натяку на можливі ускладнення відносин. До того ж економічна експансія КНР триватиме й надалі незалежно від укладених угод. Подібні угоди, навпаки, дозволять державам АСЕАН в деякій мірі контролювати наплив китайських товарів і домогтися певних торгових преференцій для себе, користуючись статусом стратегічного партнера КНР. Тому вони і приймають більшість ініціатив Пекіна, намагаючись за допомогою традиційної «дипломатії компромісу» направити їх в потрібне для себе русло, розраховуючи таким чином отримати як економічні, так і політичні дивіденди в обмін на певні політичні поступки зі свого боку. Така політична логіка дуже нагадує розхожий вислів «Якщо не можеш запобігти - очолюй!». Чи не цим пояснюється таке швидке економічне зближення Китаю з країнами АСЕАН [Мартинова 2013: 85]?

Китайська стратегія в Південно-Східній Азії в 2018 році полягала не тільки в спробі посилити економічну взаємопов'язаність, але і у військово-політичному витісненні США з регіону. На сьогоднішній день Китай міцно закріпився і фактично контролює центральну частину Південно-Китайського моря. Військова інфраструктура на штучних островах дозволяє Китаю проектувати військову міць в саме серце Південно-Східної Азії. Яскравою спробою домогтися витіснення США на дипломатичному фронті стало вироблення пілотного проекту Кодексу поведінки сторін у Південно-Китайському морі між Китаєм і АСЕАН. Цей документ зібрав в собі всі максимальні запити сторін. Однією з китайських пропозицій було обмеження для країн АСЕАН можливості проводити спільні навчання в ПКМ з нерегіональними державами (США) і залучення їх до розробки корисних копалин.

Американська стратегія «вільного і відкритого Індо-Тихоокеанського регіону», нарешті, доповнилася економічними інструментами - «Індо-Тихоокеанським економічним баченням» і тристороннім інфраструктурним партнерством США - Японія - Австралія. В той же час чотиристоронній діалог за участю цих трьох країн і Індії, який загрожує стати новою інфраструктурою військового стримування Китаю в регіоні, поки так і залишається лише діалоговим форматом. При цьому в 2018 році американські дипломати активно працювали над тим, щоб ідею Індо-Тихоокеанської четвірки країни АСЕАН сприймали в більш-менш позитивному ключі [Цветов 2018].

Успіхи проекту ОПОШ, а також двостороннього економічного співробітництва Китаю з країнами Південно-Східної Азії об'єктивно ведуть до зниження там ролі США. І навіть та підтримка, яку надає Вашингтон в суперечці з Китаєм щодо ПКМ, не може істотно знизити впливу КНР. Навпаки, АСЕАН і Пекін рухаються до узгодження Кодексу поведінки сторін в морському і повітряному просторі ПКМ, що сприяє зниженню загальної напруженості з даного питання [Кокарев & Губин & Румянцев 2018: 16].

Крім того, вихід США з Транстихоокеанського партнерства (ТТП) і оголошена Д.

Трампом політика «America First» спочатку викликали серйозну стурбованість в країнах Південно-Східної Азії з приводу подальших планів Вашингтона в цьому регіоні. Однак в грудні 2017 році американська адміністрація представила нову Стратегію національної безпеки. У документі підкреслюється велика зацікавленість США в розвитку двосторонніх зв'язків з багатьма країнами світу, в тому числі з державами Південно-Східної Азії. Зокрема, в Стратегії вказується на високу значимість союзу з Філіппінами і Таїландом, а також ринків цих країн. В'єтнам, Індонезія, Малайзія і Сінгапур позиціонуються як важливі партнери Сполучених Штатів в сфері економіки і безпеки. АСЕАН представляється в якості одного з центральних елементів формується Індотихоокеанського регіону (ІТР) і значущою політичної платформи «для просування світопорядку, заснованого на свободі» [National Security Strategy 2017]. Ймовірно, основою і системоутворюючими елементами ІТР стане «союз чотирьох»: Японії, Австралії, Індії та Сполучених Штатів. Надалі до них можуть бути підключені і країни Південно-Східної Азії, сформувавши свого роду «другий контур» Індотихоокеанського регіону [Кокарев & Губин & Румянцев 2018: 16].

Зараз майже немає підстав стверджувати, що в найближчі роки конкуренція Пекіна і Вашингтона за ПСА буде слабшати. Для США Китай залишається основним геополітичним конкурентом, і тиск еліт на будь-якого американського президента буде схилити теперішню і наступну адміністрацію до пошуку нових каналів стримування КНР. Можна припустити, що по мірі того, як КНР рухається до отримання фактичного контролю за акваторією Південно-Китайського моря, все нові країни будуть приєднуватися до практики операцій зі свободи судноплавства. Це буде означати нові інциденти, так само як і новий тиск з боку Китаю на країни, які ведуть спільну розробку корисних копалин всередині зони китайських претензій.

Американська реакція буде як мінімум частково спрямована на мобілізацію регіональних гравців для стримування Китаю. Перше коло цих партнерів - Японія і Австралія

(можливо, Індія також). Друге коло - В'єтнам і Сінгапур. Філіппіни і Таїланд мали бути в перших рядах, але внутрішньополітичні чинники навряд чи дозволять залучити ці країни в регіональну систему стримування Китаю в найближчі роки.

Найважливішою ареною протистояння стануть інвестиції, перш за все, інфраструктурні. Країни Південно-Східної Азії вкрай потребують оновлення і розвитку інфраструктурних потужностей для утримання на плаву їх експортно-орієнтованих економік, і вони будуть користуватися американсько-китайською конкуренцією. Китай вже приступає до оновлення проекту «Один пояс, один шлях» і в найближчі роки спробує наповнити його новим змістом і якістю. США ж, разом з Японією, стануть просувати різні альтернативні концепції на кшталт стійких і високоякісних інвестицій. Питання тільки в тому, чи будуть умови інвестування і кредитування дійсно кращими і вигіднішими для економік Південно-Східної Азії, що розвиваються [Цветов 2018].

Висновки.

Сучасні позиції Китаю в Південно-Східної Азії досить міцні. Досягнуто значного рівня торгово-економічного та інвестиційного співробітництва. Поступально розвиваються відносини в сфері політики, безпеки і оборони. Тісно переплітаються культурно-гуманітарні зв'язки. Загальна мета нової політики КНР в Південно-Східній Азії може бути виражена таким чином: продовжувати підтримувати мирне середовище співіснування, реалізовувати регіональну інтеграцію, щоб максимізувати національні інтереси КНР і в той же час, з метою сприяння миру, стабільності і процвітання в Південно-Східній Азії. Китай активно бере участь у багатьох багатосторонніх діалогах, що дозволяє здійснювати різні політичні цілі і одночасно забезпечити статус великої держави. Таким чином, сучасний китайський уряд розуміє важливість зміцнення співпраці з країнами Південно-Східної Азії і докладає зусиль для розширення участі КНР в інтеграційних процесах в АТР.

Разом з тим в Південно-Східній Азії все більше відчутно прагнення країн знизити рі-

вень залежності від Китаю. Зростає настороженість в зв'язку з економічним і військово-політичним посиленням північного сусіда, а також націоналізмом Китаю, що виявляється все виразніше. Масла у вогонь підлило оголошення Пекіном в кінці 2013 р. про установку в Східно-Китайському морі пізнавальної зони ППО, що викликало бурю обурення в США і у їх регіональних союзників і змусило асеановських сусідів в свою чергу серйозно задуматися про долю Південно-Китайського моря.

Проблема територіальних суперечок в акваторії ЮКМ, мабуть, є сьогодні головним чинником, що перешкоджає подальшому проникненню китайців в регіон. У нинішніх умовах Китайська Народна Республіка виявляється як би «затиснута» між завданнями по відстоюванню своїх національних інтересів, з одного боку, і збереження сприятливої ат-

мосфери в регіоні для розширення відносин з партнерами в АСЕАН, з іншого. У такому чутливому питанні, як територіальна приналежність, Пекін навряд чи готовий йти на принципову зміну своїй жорсткій позиції. Разом з тим усвідомлюють необхідність зниження градусу напруженості для успішного проведення своєї зовнішньої політики в регіоні, що стає сьогодні особливо актуальним в світлі «розвороту» США в АТР. Тому можна говорити про можливий діалог з розробки юридично зобов'язуючого Кодексу поведінки в ПКМ. Ймовірно, на компроміс на шкоду своїм інтересам Китай не піде, проте для згладжування гострих кутів буде робити різні зусилля, в тому числі ще більш активно просувати взаємовигідне комерційне співробітництво і практичну взаємодію з країнами-учасниками суперечок в акваторії моря.

Бібліографічні посилання / References

- Кокарев, К., Губин, А., Румянцев, Е. (2018). Юго-Восточная Азия как зона столкновения интересов Китая и США. *Проблемы национальной стратегии*, 4 (49), 13-53. / Kokarev, K., Gubin, A. & Rumyantsev, E. (2018). Yugo-Vostochnaya Aziya kak zona stolknoveniya interesov Kitaya i SShA [Southeast Asia as a zone of conflict of interests between China and the USA]. *Problemyi natsionalnoy strategii*, 4 (49), 13-53. (in Russian)
- Мазырин, В.М. (2010). Развитие торгово-экономических отношений АСЕАН с Китаем. *АСЕАН в начале XXI века*. М., 164-189. / Mazyirin, V.M. (2010). Razvitie torgovo-ekonomicheskikh otnosheniy ASEAN s Kitaem [Development of ASEAN's trade and economic relations with China]. *ASEAN v nachale XXI veka*. Moskva, 164-189. (in Russian)
- Мартынова, Е.С. (2013). Япония и Китай в Юго-Восточной Азии: политическое измерение. *Вестник Томского государственного университета*, 368, 82-86. / Martynova, E.S. (2013). Yaponiya i Kitay v Yugo-Vostochnoy Azii: politicheskoe izmerenie [Japan and China in Southeast Asia: The Political Dimension]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta*, 368, 82-86. (in Russian)
- Цветов, А. (2018). Юго-Восточная Азия 2018-2024: старые раны, новые неопределенности [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://russiancouncil.ru/2019-southeastasia> Tsvetov, A. Yugo-Vostochnaya Aziya 2018-2024: staryie rany, novyie neopredelennosti [Southeast Asia 2018-2024: old wounds, new uncertainties]. Retrieved from <https://russiancouncil.ru/2019-southeastasia> (in Russian)
- Li, Xue, Yanzhuo, Xu. A preview of China-Southeast Asia relations in 2016 (2016). *The Diplomat*. Retrived from <http://thediplomat.com/2016/01/a-preview-of-china-southeast-asia-relations-in-2016/>
- Mingjiang, Li. Managing security in the South China Sea: from DOC to COC (2014). *Kyoto review of Southeast Asia*. Issue 15. Retrived from <http://kyotoreview.org/issue-15/managing-security-in-the-south-china-sea-from-doc-to-coc/>
- Ming-Te, Hung, Tai-Ting, Liu Tony (2011). Sino-U.S. strategic competition in Southeast Asia: China's rise and U.S. foreign policy. *Political Perspectives*, 5 (3), 96-119.
- National Security Strategy of the United States of America (2017). *White House. Official website*. Retrived from <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>
- Premier Li Keqiang Gives Joint Written. (2013). Interview To Media from ASEAN Countries. *Xinhuanet*. Retrived from http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-10/08/c_125496903.htm
- Yamazawa, Ippei, Kinoshita, Toshihiko, Kwan, C.H. (2007). Japan and East Asia: how do we meet the globalization challenge together? *A new East Asia – toward a regional community*, 68-100.